

THE BURNOUT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS WHO TEACH TO THE FIRST CLASSES

(İLKOKUL BİRİNCİ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN TÜKENMİŞLİK DURUMU)

Mehmet Kaan DEMİR¹
Nazlı KARA²

ABSTARCT

Burnout issue which is critical for cognitive, physical and affective domains is a trending research area in recent years in our country. In the last 15 years, many significant changes occurred in the country as well as about education. Some examples for the changes in education are extending the period of compulsory education to 8 years in the academic year 1997-1998, the new curricula introduced in the academic year 2005-2006, increasing the number of universities to 200 by the 97 new universities established in the last decade, 60-month old children's going to primary school after the change known to public as '4+4+4', and free wearing-style application in schools. It is inevitable that these changes also affect the community of teachers, approximately 700 thousands in number. In this context, the study aims at presenting the burnout status of 1st grade primary school classroom teachers. Maslach Burnout Inventory adapted into Turkish was used in the research. The sample of the study composed of the primary school classroom teachers representing different socio-economic levels at 13 schools in Istanbul. The results of the study showed that burnout level of the 1st grade primary school classroom teachers is in the middle level and very close to high level of burnout, changes in the education system more increases the burnout level of 63% of primary school teachers, the burnout level of the teachers does not differ significantly according to the variables of sex, classroom size, seniority, age of teacher, age of student, and yet for the marital status variable there is a significant difference in favor of single classroom teachers.

Keywords: Primary school, primary school teacher, burnout.

ÖZET

Bilişsel, fiziksel ve duyuşsal olarak önemli bir mesleki tehlike olan tükenmişlik durumu ülkemizde son yıllarda giderek artan bir araştırma konusu durumundadır. Son 15 yılda ülkemizde birçok alanda önemli değişimler yaşanmaktadır. Eğitim de bu değişimlerden nasibini almaktadır. 1997-1998 eğitim öğretim yılında zorunlu eğitimin 8 yıla çıkması, 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan yeni öğretim programları, son 10 yılda açılan 97 üniversite ile toplam üniversite sayısının 200 lere dayanması, 4+4+4 olarak kamuoyunda bilinen değişikliklerle 60 aylık çocukların ilkokula başlaması ve öğrencilere serbest kıyafet uygulamaları eğitim alanında yaşanan değişimin temel örnekleridir. Bu değişimlerin 700 bine yaklaşan öğretmen sayısına sahip bir teşkilatı etkilemesi şüphesiz olağandır. Bu açıdan araştırmada ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada Ergin (1992) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır. Araştırma İstanbul ilinden farklı sosyo-ekonomik seviyeleri temsil eden 13 ilkokuldaki sınıf öğretmenlerinden seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Araştırma sonucunda ilkokul 1. sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve yüksek düzey tükenmişliğe çok yakın olduğu, eğitim sistemindeki değişikliklerin 1. sınıf öğretmenlerinin %63'ünün tükenmişliklerini daha da arttırdığı, öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, sınıf mevcudu, mesleki kıdem, öğretmen yaşı, öğrenci yaşı değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı, medeni durum değişkenine göre ise bekar sınıf öğretmenleri lehine anlamlı olarak farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, sınıf öğretmeni, tükenmişlik.

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği ABD. E-posta: mkdemir2000@yahoo.com

² Milli Eğitim Bakanlığı, Yenimahalle İlkokulu-Gaziosmanpaşa-İstanbul, Sınıf Öğretmeni.

E-posta: nazkara85@gmail.com

SUMMARY

Together with professional and occupational knowledge, teaching is a profession that requires the characteristics such as self-sacrifice, tolerance, updating yourself constantly and applying the profession willingly. However, teaching is also a risky profession that can affect teachers' mental health due to some stress factors. This susceptibility can reduce teachers', who are very important for students, effectiveness towards their students, their profession, their care for others, affection and professional role that requires responsibilities. In the literature, these kinds of problems, namely dissipation or a situation, such as mental or physical energy loss, which characterizes sometimes with physical conditions as a result of excessive demands, were described as 'burnout'. As a result of teachers burnout it is obviously seen that the results are not related just with themselves but also with their process in teaching as it is taught that they need help. Many studies have been conducted to show teachers' burnout because of the fact that professional responsibilities of teaching and particular applications of it may result in burnout syndrome. Although there have been many studies conducted about burnout and teachers' burnout in abroad, studies regarding the issue have been increasing recently in Turkey. The problems that increase teachers' stress level are not limited with only these reasons. Apart from that, there are other expectations that should be fulfilled by teachers. Nowadays, teachers are expected to prepare individuals for a changing technological society constantly and immediately and to deal with social problems (Akçamete, Kaner and Sucuoğlu, 2001).

Teachers' burnout is characterized by emotional, mental and physiological dimensions (Kyriacou, 1987). In comparison to other professionals (such as, nurses, doctors, lawyers, and etc.), the burnout level of kindergarten and primary school teachers showed high level of emotional burnout and lack of achievement and low level of insensitivity. In literature, there are several studies to identify stress factors of teachers. The following variables come out as stress factors that associated with burnout: excessive number of students, deficiency in student growth, excessive work load, role conflict, lack of communication among colleagues, low salaries, status, inadequacy of time, source and material, the need for perception as a professional (Guglielmi and Tatrow, 1998; Kyriacou, 1987; Kyriacou and Sutcliffe, 1979), teachers' age and gender, time period that teachers worked in the same work place, number of students whom the teachers worked with, grade level of students, teachers' education level, characteristics of students, students' age, teacher-student conflicts and etc. (Tuğrul and Çelik, 2002).

Burnout issue which is critical for cognitive, physical and affective domains is a trending research area in recent years in our country. In the last 15 years, many significant changes occurred in the country as well as about education. Some examples for the changes in education are extending the period of compulsory education to 8 years in the academic year 1997-1998, the new curricula introduced in the academic year 2005-2006, increasing the number of universities to 200 by the 97 new universities established in the last decade, 60-month old children's going to primary school after the change known to public as '4+4+4', and free wearing-style

application in schools. It is inevitable that these changes also affect the community of teachers, approximately 700 thousands in number. In this context, the study aims at presenting the burnout status of 1st grade primary school classroom teachers. Maslach Burnout Inventory adapted into Turkish was used in the research. The sample of the study composed of the primary school classroom teachers representing different socio-economic levels at 13 schools in Istanbul. The results of the study showed that burnout level of the 1st grade primary school classroom teachers is in the middle level and very close to high level of burnout, changes in the education system more increases the burnout level of 63% of primary school teachers, the burnout level of the teachers does not differ significantly according to the variables of sex, classroom size, seniority, age of teacher, age of student, and yet for the marital status variable there is a significant difference in favor of single classroom teachers.

GİRİŞ

Günümüzde farklı kültürlerde çalışılan bir konu olarak önemini koruyan tükenmişlik; çalışanların meslekleriyle ilgili yaşadıkları zorluk ve stresin üstesinden gelememeleri sonucunda fiziksel ve duygusal olarak tükenme hissetmeleri biçiminde tanımlanabilir. Tükenmişlik hisseden bireyler, çalıştıkları örgütte potansiyellerini yeterince iyi kullanamazlar ve bunun sonucunda örgütlerin verimliliği düşer (Şıklar ve Tunalı, 2012). Günümüzde en çok kabul gören tükenmişlik tanımı ise Maslach ve arkadaşları (Maslach, 1982; Maslach and Jackson, 1981; Pines and Maslach, 1980) tarafından yapılan ve tükenmişliği üç boyutlu bir kavram olarak algılayan tanımdır ve bu tanıma göre tükenmişlik, işi gereği sürekli olarak insanlarla yüz yüze çalışmak zorunda olan kişilerde sıklıkla ortaya çıkan, üç boyutlu bir sendromdur. (Aktaran: Aksu ve Baysal, 2004). Maslach, tükenmişlik kavramını; duygusal tükenme (emotional exhaustion), duyarsızlaşma (depersonalization) ve kişisel başarısızlık (personel accomplishment)'a ilişkin duyguları kategorize eden üç ayrı boyutta ele almaktadır (Aktaran: Ergin, 1992):

- **Duygusal Tükenme (Emotional Exhaustion):** Tükenmişliğin ilk belirtisi sıklıkla kişinin işinden duygusal olarak tükenmişlik hissetmesidir. Nasıl hissettikleri sorulduğunda, duygusal olarak tükenmiş öğretmenler kendilerini güçsüz hissettiklerini ya da kendilerinin kullanıldığını, yolun sonunda olduklarını ve fiziksel olarak bitkin olduklarını söyleyebilirler. Öğretmenlerin duygusal tükenmişliği konusunda yapılan araştırmalar, bir zamanlar işlerinde hevesli ve başarabilecekleri şeyler konusunda idealist olanlar için, duygusal tükenmişliğin beklenmedik bir şekilde ortaya çıkabileceğini göstermiştir. Ancak bu durum yöneticileri ya da iş arkadaşları tarafından çok çalışmanın doğal sonuçları olarak algılanabilir (Schwab, Jackson and Schuler, 1986).
- **Duyarsızlaşma:** Duygusal kaynakların azalmasına bağlı olarak ortaya çıkan, bireyin çalıştığı kişilere karşı olumsuz alaycı tutumlar ve duygular geliştirmesini ifade eden boyuttur. Duyarsızlaşma genellikle bireyin rahatsızlığının artması ve işle ilgili idealinin kaybolması ile ortaya çıkmaktadır. Kişi karşısındakilere aşağılayıcı ve kaba davranır, onların rica ve taleplerini göz ardı eder (Cordes and Dougherty, 1993).
- **Kişisel Başarıda Düşme (Etkisizlik):** İnsanlar kendilerini etkisiz hissettiklerinde, giderek artan bir yetersizlik hissederler. Her yeni proje bunaltıcı görünür. İlerlemek için yaptıkları her girişime karşı dünya onlara karşı koyuyormuş gibi görünür ve başardıkları her şey onlar için önemsiz gibi görünebilir. Değişiklik yapma yeteneklerinde güvenlerini kaybederler. Ve kendilerine olan güvenlerini kaybettiklerinde, diğerleri de onlara olan güvenlerini kaybeder (Maslach and Leiter, 1997).

Tükenmişlik oldukça yaygın görülen bir sendrom durumudur. Çalışanların büyük bir çoğunluğu yaşamlarının bir noktasında tükenmişlik sendromuna yakalanabilirler. Ancak bu durum birden bire gelişen bir durum değil, yavaş yavaş

gelişerek bazı faktörlerle beslenip, ortaya çıktıktan sonrada kişinin ruhsal dengesini bozarak, iş, aile ve sosyal yaşamında önemli gedikler açmasına neden olabilmektedir. Tükenmişlik durumu, özellikle hizmet sektöründe çalışanlarda görülmektedir. Yönetici kademesindekilerde, kurtarıcı pozisyonundaki kişilerde, yaşamsal önemi olan kararlar vermek durumunda kalacak kişilerde, takım liderlerinde, okul yöneticilerinde ve öğretmenlerde görülme olasılığı daha yüksektir. Yine zaman baskısıyla iş yetiştirmek durumunda kalanlar, dikkatin keskin olmasını gerektiren işlerde çalışanlar, ayrıntılara fazlasıyla önem verilmenin gerekli olduğu işleri yapanlar, tükenmişlik durumuna daha yatkın olabilmekteler. İnsanlar hangi işte çalışırlarsa çalışsınlar, hangi pozisyonda olurlarsa olsunlar, az ya da çok tükenmişlik sendromuna aday olabilirler (Mestçioğlu, 2007).

Tükenme belirtisi genellikle “çok başarılı” olmak için yoğun ve dolu bir programla çalışan, her çalışmada kendi üzerine düşenden fazlasını yapan ve sınırlarını tanımayan kişilerde görülür. Böyle kişiler kendilerini aşan bir çalışma temposuna girdiklerinden dolayı belli bir süre sonra yapacakları işlere yetişemez olurlar ve uğradıkları başarısızlık sonucunda da büyük hayal kırıklıkları yaşarlar. Aşırı yük altına girmek, tükenmişliğe yol açan nedenlerden yalnızca bir tanesidir. Kişiler çalışma koşulları uygun olamadığında, işlerini severek yapamadıklarında ya da problemleriyle ilgili olarak uygun başa çıkma davranışları göstermedikleri zamanlarda da tükenmişlik belirtisi gösterebilirler. Tükenen biri dışarıdan bakıldığında pek sempatik değildir. Bu insanlar garip, eleştirici, kızgın, katı, önerilere kapalı ve insanları iten davranışlar içinde görülürler. Bu görüntüyü biraz aralayıp altındaki kişinin gerçekten acı çektiğini göremezsek, içimizden onun yanından uzaklaşmak gelir (Ören ve Türkoğlu, 2006).

Tükenmişliğin sonuçları Çam (1992)’a göre işi savaştırmama, işi bırakma niyetinde artış, hizmet niteliğinin bozulması, işe izinsiz gelmeme, izin bitiminde rapor alma gibi yollarla izni uzatmaya çalışma, işte ve iş dışında insan ilişkilerinde bozulma, uyumsuzluk, eş ve aile bireylerinden uzaklaşma, iş doyumsuzluğu, sebepsiz hastalanma eğilimleri, iş kazalarında artış gibi olumsuz örneklerle artırılabilir.

Öğretmenlik, alan ve meslek bilgisinin yani sıra özveri, hoşgörü, sürekli kendini yenileme, mesleği severek yerine getirme gibi özellikleri de gerektiren bir meslektir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki öğretmenlik mesleği, bazı stres kaynaklarından dolayı özellikle öğretmenlerin ruh sağlığının olumsuz yönde etkilenebilmesi açısından da riskli bir meslektir. Bu tür etkilenmeler, öğrencileri için çok önemli olan öğretmenin, öğrencilerine, işine, diğer insanlara karşı ilgisini, sevecenliğini ve mesleki rolünün gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmedeki etkililiğini azaltabilir. Literatürde bu tür olumsuzlukların yaşanması, yani enerjinin kaybı ya da aşırı talepler sonucu bazen fiziksel rahatsızlıklarla karakterize ruhsal ve fiziksel enerji azalması durumu “tükenmişlik” olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen tükenmişliğinin sonucunda oluşan sorunlar ne yazık ki yalnızca o kişiyi memnun etmek için gereken önlemleri öğrenmede yardıma gereksinim duydukları açıktır. Öğretmenlerin, mesleklerinin onlara yüklediği sorumluluklar ve özel uygulamalar nedeniyle bu sendroma yakın oldukları düşünülerek mesleki

tükenmişlik düzeyleri birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu konuda literatür incelendiğinde, yurt dışında tükenmişlik ve öğretmen tükenmişliği konusunda yapılmış çok sayıda araştırma olmasına karşın, Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaların özellikle son yıllarda arttığı görülmektedir. Öğretmenlerin stresli bir meslek sahibi olmaları sadece bu nedenlerle sınırlı değildir. Bunların yanı sıra öğretmenlerden gerçekleştirmeleri istenen çeşitli beklentiler vardır. Günümüzde öğretmenlerden beklenen, bireyleri sürekli ve hızlı bir şekilde değişim gösteren teknolojik bir topluma hazırlamaları ve toplumun çeşitli problemleriyle uğraşmalarıdır (Akçamete, Kaner ve Sucuoğlu, 2001).

Öğretmenlerde gözlenen tükenmişlik duygusal, düşünsel ve fizyolojik boyutlarda hissedilen tükenmişlikle karakterize edilir (Kyriacou, 1987). Anaokulu ve ilkokul öğretmenlerinin tükenmişlik seviyeleri diğer meslek grupları (hemşireler, doktorlar, avukatlar vb.) ile karşılaştırıldığında ilkokul öğretmenlerinin diğer mesleklere göre yüksek oranda duygusal tükenmişlik ve başarı noksanlığı gözlenirken düşük düzeyde duyarsızlaşma gözlenmiştir. Literatürde öğretmenlerde stres yaratan unsurları belirlemeye yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda şu unsurlar stres yaratan faktörler olarak özellikle dikkat çekmektedir: öğrenci sayısının fazlalığı, öğrencideki gelişim geriliği, iş yükü fazlalığı, rol çatışması, meslektaşlarla iletişim/zayıf iş çevresi, yetersiz maaş, statü, zaman kısıtlılığı/kaynak kısıtlılığı, profesyonel olarak algılanma ihtiyacı (Guglielmi and Tatrow, 1998; Kyriacou, 1987; Kyriacou and Sutcliffe, 1979) öğretmenin yaşı, cinsiyeti, aynı iş yerinde çalıştığı süre, çalışılan çocuk sayısı, çalışılan sınıf düzeyi, aldığı eğitim, çocukların özellikleri, öğrenci yaşı, öğrenci-öğretmen çatışmaları vb. değişkenlerin tükenmişlik ile ilgili olduğunu göstermektedir (Tuğrul ve Çelik, 2002).

Ülkemizde son 15 yılda birçok alanda önemli değişimler yaşanmaktadır. Eğitim de bu değişimlerden nasibini almaktadır. 1997-1998 eğitim öğretim yılında zorunlu eğitimin 8 yıla çıkması, 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlanan yeni öğretim programları, son 10 yılda açılan 97 üniversite ile toplam üniversite sayısının 200 lere dayanması, 4+4+4 olarak kamuoyunda bilinen değişikliklerle 60 aylık çocukların ilkokula başlaması ve öğrencilere serbest kıyafet uygulamaları eğitim alanında yaşanan değişimin temel örnekleridir. Bu değişimlerin 700 bine yaklaşan öğretmen sayısına sahip bir teşkilatı etkilemesi şüphesiz olağandır. Bu açıdan araştırmada özellikle de 2012-2013 yılında uygulanmaya başlanan 4+4+4 değişikliklerinin öğretmenlere yansımaları açısından ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokul birinci sınıfta görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla araştırmada şu sorulara cevap aranacaktır.

- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri nedir?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri, eğitim alanında ülkemizde yaşanan son değişikliklerden nasıl etkilenmektedir?

- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *cinsiyetleri* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *medeni durumları* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile görev yaptıkları *sınıfın mevcudu* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *mesleki kıdemleri* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *yaşları* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile sınıflarındaki *öğrencilerin yaş düzeyleri* arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, ilkököl birinci sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modelinde düzenlenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 1999: 81).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Başakşehir, Ümraniye, Pendik, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Sultanbeyli, Beyoğlu ve Esenler ilçelerinde bulunan birbirinden farklı sosyo-ekonomik düzeyleri temsil eden 13 ilkökölün birinci sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu evren içerisinde random olarak seçilen 135 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin “Cinsiyet” Değişkenine Göre Durumu

Cinsiyet	f	%
K	81	60,0
E	54	40,0
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin cinsiyet açısından kadın sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin “Medeni Durum” Değişkenine Göre Durumu

Medeni Durum	f	%
Evli	96	71,1

Bekar	39	28,9
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin medeni durum açısından evli sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerinin “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Durumu

Sınıf Mevcudu	f	%
0-25 arası	54	40,0
25-40 arası	44	32,6
41 ve üzeri	37	27,4
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin sınıf mevcudu açısından 0-25 arası sınıf mevcuduna sahip sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Durumu

Mesleki Kıdem	f	%
1-10 yıl arası	57	42,2
11-20 yıl arası	47	34,8
21yıl ve üzeri	31	23,0
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdem açısından 1-10 yıl arası kıdeme sahip sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 5. Sınıf Öğretmenlerinin “Öğretmen Yaşı” Değişkenine Göre Durumu

Öğretmen Yaşı	f	%
21-30 arası	53	39,3
31-40 arası	57	42,2
41 ve üzeri	25	18,5
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin yaş açısından 31-40 yaşa sahip sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 6. Sınıf Öğretmenlerinin sınıflarında çoğunlukta olan “Öğrenci Yaşı” Değişkenine Göre Durumu

Öğrenci Yaşı	f	%
5	40	29,6
6	75	55,6
7	20	14,8
Toplam	135	100,0

Örnekleme giren sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrencilerinin çoğunluğunun yaşı açısından bakıldığında da 6 yaşındaki öğrencilerin çoğunlukta olduğu sınıfa sahip sınıf öğretmenleri lehine bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanması için Maslach tarafından geliştirilen ve Ergin (1992) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır. Toplam 22 maddeden oluşan ve duygusal tükenme, kişisel başarı ve duyarsızlaşma alt boyutlarından meydana gelen ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında doktor, hemşire, öğretmen, avukat, polis vb. mesleklerden oluşan 235 kişilik bir gruba ön deneme yapılmıştır. Bu uygulamada elde edilen verilerin analizi sonucunda ölçekte bazı değişiklikler yapılmıştır. Orijinal formundaki “hiçbir zaman”, “yılda birkaç kere”, “ayda bir”, “ayda birkaç kere”, “haftada bir”, “haftada birkaç kere”, “her gün” şeklinde yedi basamaklı yanıt seçenekleri, Türkçe uyarlamasında “hiçbir zaman”, “çok nadir”, “bazen”, “çoğu zaman”, “her zaman” şeklinde beşli yanıt seçenekleri olarak düzenlenmiştir.

“Duygusal Tükenme” ve “Duyarsızlaşma” alt boyutları olumlu, “Kişisel Başarı” alt boyutu ise olumsuz ifadeler içermektedir. Olumsuz ifadelerin ters yönde puanlanmaları gerekmektedir. Bu nedenle Duygusal Tükenme (DT) ve Duyarsızlaşma (D) alt ölçeklerinden yüksek puanlar, Kişisel Başarı (KB) alt ölçeğinden düşük puanlar almak tükenmişliği ifade etmektedir. Buna göre DT ve D alt ölçeklerini oluşturan maddeler; “hiçbir zaman = 1, çok nadir = 2, bazen = 3, çoğu zaman = 4, her zaman = 5” şeklinde, KB alt ölçeğini oluşturan maddeler ise ters puanlama ile “her zaman = 0, çoğu zaman = 1, bazen = 2, çok nadir = 3, hiçbir zaman = 4” şeklinde puanlanır. Bu şekilde alt ölçek puanları hesaplanır. Bu üç alt ölçeklerden alınan puan arttıkça tükenmişlik düzeyi de artmaktadır.

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde tükenmişliğin düşük, orta ve yüksek düzeylerde yaşanan, duygu düzeyine bağlı sürekli bir değişken olarak ele alındığı görülmektedir. Literatürde, tükenmişlik alt boyutları puanlarının toplanarak bir tek tükenmişlik puanı elde edilebileceğini savunanların yanı sıra çoğunlukla tükenmişlik var olan ya da var olmayan diye iki gruba ayrılan bir değişken olarak kavramlaşmamıştır (Kayabaşı, 2008: 199).

MTE ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği Ergin (1992) tarafından iki yöntemle hesaplanmıştır. Birinci yöntemde, her alt boyut için iç tutarlılık hesaplaması yapılmıştır. 552 kişilik denek gruptan elde edilen verilere göre ölçeğin özgün

formuna ilişkin güvenilirlik katsayıları şu şekildedir: Duygusal Tükenme 0.83, Duyarsızlaşma 0.65, Kişisel Başarı 0.72. İkinci yöntemde ise ölçeğin güvenilirliği test/tekrar test ile incelenmiştir. Denek grubundan 99 deneğe tekrar ulaşılarak elde edilen verilere göre güvenilirlik katsayıları şu şekildedir: Duygusal Tükenme 0.83, Duyarsızlaşma 0.72, Kişisel Başarı 0.67.

Araştırmada yer alan alt problemlerin çözümlenmesinde betimsel istatistik yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde SPSS 13.00 programı kullanılmıştır. Alt problemlere ilişkin olarak öncelikle frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) hesaplanmış, daha sonra demografik değişkenlerle tükenmişlik arasındaki ilişkiyi bulmak için de t-testi ve tek yönlü varyans analizi (F) hesaplanmıştır. Sonuçlar $p < .05$ düzeyinde test edilmiştir. Tek yönlü varyans analizinin sonucunda p değeri anlamlı çıkanlar için tukey testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda yapılan istatistiki analizler verilmiştir.

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Düzeyi

N	$\bar{x}$	S	Asgari puan	Azami puan
135	3,59	.48799	2,55	4,82

Tablo 7 incelendiğinde 1' den 5'e kadar puanlama yapılan envantere 135 sınıf öğretmeni içerisinde tükenmişlik düzeyi puanları 2,55 ile 4,82 arasında değiştiği görülmektedir. İlkokul 1. sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ortalamasının da 3,59 olduğu anlaşılmaktadır. 1,00-2,33 puanları arası düşük düzey tükenmişlik, 2,34-3,67 puanları arası orta düzey tükenmişlik, 3,68-5,00 puanları arasının da yüksek düzey tükenmişlik olarak belirlenen araştırmada ilkokul 1. sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve yüksek düzey tükenmişliğe çok yakın olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerine Göre Eğitim Sistemindeki Değişikliklerin Tükenmişliğe Etkisi

Mesleki tükenmişlik düzeyiniz, eğitim alanında ülkemizde yaşanan son değişikliklerden nasıl etkilenmiştir	f	%
Olumlu etkilenmiştir.	17	12,6
Etkilenmemiştir.	33	24,4
Olumsuz etkilenmiştir.	85	63,0
Toplam	135	100,0

İlkokul 1. sınıf öğretmenlerine araştırma kapsamında tükenmişliğin tanımı yapılmış ve eğitim alanında ülkemizde yaşanan son değişikliklerden (özellikle 2012-2013 öğretim yılında uygulanan 4+4+4 değişiklikleri) tükenmişliklerinin nasıl

etkilendiği sorulmuştur. Buna göre 1. sınıf öğretmenlerinin sadece %12,6' sı bu değişikliklerinin tükenmişliklerini olumlu etkilediği, %63' ü de tükenmişliklerini daha da arttırdığını belirtmişlerdir.

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun “Cinsiyet” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	t	p
Toplam Puan	K	81	3,52	.42	1,971	0,051
	E	54	3,69	.55		

* $p > 0.05$, $sd=133$

Tablo 9’da, ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun cinsiyet değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(133)} = 1.971$; $p > 0.05$]. Kadın öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x} = 3.52$ iken, bu değer erkek öğretmenlerde $\bar{x} = 3.69$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlılık göstermemekle birlikte erkek öğretmenlerin tükenmişliklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kayabaşı’nın (2008), “Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri” adlı araştırmasının sonucuna göre öğretmenlerin cinsiyetlerinin kişisel başarı düzeyinin bir belirleyicisi olduğu, duygusal tükenme ve duyarsızlaşmanın birer belirleyicisi olmadığı görülmüştür. Yine Aksu ve Baysal’ın (2005), “İlköğretim Okulu Müdürlerinde Tükenmişlik” adlı araştırmasının sonuçlarına göre de, ilköğretim okulu müdürlerinin tükenmişliklerini algılamaları duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu bakımdan bulgular bu araştırmayla bazı noktalarda benzerlik göstermektedir.

Peker’in (2002), “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerine Etki Eden Bazı Faktörler” adlı araştırmasının sonuçlarına göre ise mesleki tükenmişlik düzeyleri ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Yani erkek öğretmenler, bayan öğretmenlere göre daha fazla tükenmişlik göstermişlerdir. Bulgular bu araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun “Medeni Durum” Değişkenine Göre Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	$\bar{x}$	S	t	p
Toplam Puan	Evli	96	3,65	.49	2,338	0,021
	Bekâr	39	3,44	.44		

* $p < 0.05$, $sd=133$

Tablo 10’da, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun medeni durum değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(133)} = 2.338$; $p < 0.05$]. Evli öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x} = 3,65$ iken, bu değer bekâr öğretmenlerde $\bar{x} = 3,44$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu sayısal fark, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulguya göre evli öğretmenler bekâr öğretmenlere göre daha tükenmiş durumda olduklarını belirtmişlerdir.

Başol ve Altay’ın (2009), “Eğitim Yöneticisi ve Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmasının sonuçlarına göre duyarsızlaşma ve duygusal tükenmişlik alt boyutlarında Kişisel Başarı alt boyutu dışında bekâr öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin istatistikî bakımdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bulgular bu araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun “Sınıf Mevcudu” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tükenmişlik Durumu	VARYANSIN KAYNAĞI	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	.698	2	.349		
Tükenmişlik Durumu	Gruplar İçi	31.213	132	.236	1.475	.232
	TOPLAM	31.910	134			
0-25 arası(54)	$\bar{x} = 3.49$	25- 40 arası(44)	$\bar{x} = 3.62$	41	ve	üzeri(37)
	$\bar{x} = 3.67$					

Tablo 11’de, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun sınıf mevcudu değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu sınıf mevcudu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-132)} = 1.475$, $p > 0.05$], 0-25 arası mevcuda sahip öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x} = 3.49$ iken, 25-40 arası mevcuda sahip öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x} = 3.62$, bu değer 41 ve üzeri mevcuda sahip öğretmenlerde $\bar{x} = 3.67$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiki olarak anlamlılık göstermemekle birlikte bulgular sınıf mevcudu arttıkça özellikle de 41 ve üzerine çıktıkça sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri artmaktadır.

Karacan’ın (2012), “Özel Eğitim Kurumlarındaki Eğitilebilir ve Öğretilebilir Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi “İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği” adlı çalışmasına göre öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısına göre tükenmişlik düzeyleri toplam puanlar ile tüm alt boyutlarda farklılık göstermemiştir. Bu bakımdan sonuçlar bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun “Mesleki Kıdem” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sonuçları						
Tükenmişlik Durumu	VARYANSIN KAYNAĞI	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	.856	2	.428		
Tükenmişlik Durumu	Gruplar İçi	31.055	132	.235	1.818	.166
	TOPLAM	31.910	134			
1-10 yıl arası(57) $\bar{x}$=3.56 11- 20 yıl arası(47) $\bar{x}$=3.54 21 yıl ve üzeri(31) $\bar{x}$=3.74						

Tablo 12’de, ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun mesleki kıdem değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilkökul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu mesleki kıdem değişkenine göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-132)} = 1.818, p>0.05$]. Çalışma yılı 1-10 yıl arası olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}$ =3.56 iken, çalışma yılı 11-20 yıl arası olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}$ =3.54, çalışma yılı 21 yıl ve üzeri yıl olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}$ =3.74 olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiki olarak anlamlılık göstermemekle birlikte bulgular sınıf öğretmenlerinin kıdemlerinin 21 yıl ve üzerine çıkmasıyla beraber tükenmişlik düzeylerinin de artmakta olduğunu göstermektedir.

Karacan’ın (2012), “Özel Eğitim Kurumlarındaki Eğitilebilir ve Öğretilebilir Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi “İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği” adlı çalışmasına göre mesleki kıdemlerine göre tükenmişlik düzeylerinde farklılık tespit edilmemiştir. Araştırma sonucu bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Koçak’ın (2009), “Okul Yöneticilerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasına göre okul yöneticilerinin mesleki kıdemlerine göre Duygusal Tükenme ve Duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmadığı, Kişisel başarı alt boyutunda ise; 5 yıl ve daha az yöneticilik yapanların tükenmişlik düzeylerinin, 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında yöneticilik yapanlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bulgular bu araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun “Öğretmen Yaşı” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sonuçları						
Tükenmişlik Durumu	VARYANSIN KAYNAĞI	KT	sd	KO	F	p
Tükenmişlik	Gruplar Arası	1.099	2	.549	2.353	.059

Durumu	Gruplar İçi	30.812	132	.233	
TOPLAM		31.910	134		
20-30 arası(53)	$\bar{x}=3.60$	31- 40 yıl arası(57)	$\bar{x}=3.51$	41 ve üzeri(25)	$\bar{x}=3.76$

Tablo 13'te, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun öğretmenin yaşı değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu öğretmenin yaşı değişkenine göre de kıdem değişkeninde olduğu gibi anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-132)} = 2.353, p>0.05$]. 20-30 yaş arasında olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=3.60$ iken, 31-40 yaş arası olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=3.51$, 41 ve üzeri yaşa sahip olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ise $\bar{x}=3.76$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu fark istatistiki olarak anlamlılık göstermemekle birlikte bulgular sınıf öğretmenlerinin kıdemlerinde olduğu gibi yaşlarında da yükselme oldukça tükenmişlik düzeylerinin de artmakta olduğunu göstermektedir.

Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin'in (2007), "Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı çalışmasının sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşları ile duygusal tükenme ve duyarsızlaşma arasındaki fark anlamlı bulunurken öğretmenlerin yaşları ile Kişisel Başarı arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Babaoğlu'nun (2006), "İlköğretim Okulu Yöneticilerinde Tükenmişlik" adlı çalışmasına göre de okul yöneticilerinin duygusal tükenmeleri yaşa göre değişmemektedir. Araştırma sonucu bu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Tükenmişlik Durumunun "Öğrenci Yaşı" Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tükenmişlik Durumu	VARYANSIN KAYNAĞI	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	.150	2	.075		
	Gruplar İçi	31.761	132	.241	.311	.733
TOPLAM		31.910	134			
5 yaş(40)	$\bar{x}=3.55$	6 yaş(75)	$\bar{x}=3.62$	7 yaş(20)	$\bar{x}=3.56$	

Tablo 14'te, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumunun öğrencinin yaşı değişkenine ait bulguları sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu öğrencinin yaşı değişkenine göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F_{(2-132)} = 0.311, p>0.05$]. Yoğunlukla 5 yaş öğrencisine sahip olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=3.55$ iken, 6

yaş öğrencisine daha çok sahip olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması $\bar{x}=3.62$, daha çok 7 yaş öğrencisine sahip olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ise $\bar{x}=3.56$ olarak gerçekleşmiştir. Aradaki bu farklar istatistiki olarak anlamlılık göstermemektedir. 2012-2013 öğretim yılında uygulanmaya başlanan 4+4+4 değişiklikleriyle okula 60 aylık olarak başlayan çocukların yoğun olduğu sınıflar ile başlaması gereken yaşta birinci sınıfa başlayan çocukların sınıflarındaki öğretmenlerin tükenmişliklerinin birbirine yakın düzeyde olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

İstanbul ilinden farklı sosyo-ekonomik seviyeleri temsil eden 13 ilkokuldaki birinci sınıf öğretmenlerinden seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmayla, ilkokul birinci sınıf öğretmenlerinin tükenmişlik durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şunlardır;

- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin 3.59 ortalama ile orta düzeyde olduğu görülmüştür.
- Sınıf öğretmenlerinin %12,6' sını eğitim alanında ülkemizde yaşanan son değişikliklerin tükenmişliklerini olumlu etkilediği, %63 ü de tükenmişliklerini daha da arttırdığını düşünmektedirler.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile öğretmenlerin *cinsiyetleri* arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Cinsiyet faktörü birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri üzerinde belirleyici bir özellik değildir.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *medeni durumları* arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Evli sınıf öğretmenlerinin tükenmişliklerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile görev yaptıkları *sınıfın mevcudu* arasında da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *mesleki kıdemleri* arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile *yaşları* arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Birinci sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile sınıflarındaki *öğrencilerin yaş düzeyleri* arasında da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde yapılan birçok araştırmayla (Aksu ve Baysal, 2005; Babaoğlu, 2006; Cemaloğlu ve Erdemoğlu-Şahin, 2007; Kayabaşı, 2008; Karacan, 2012) benzer sonuçlar elde edildiği, bazı araştırmalarla da (Peker, 2002; Başol ve Altay, 2009; Koçak, 2009) farklılaşan sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Şüphesiz araştırmanın yapıldığı zaman, değişen ülke şartları, araştırmanın yapıldığı örneklem gibi unsurlar bu farklılıklarda etkili olmuş olabilir. Bu araştırmanın en önemli sonuçlarından birisinin öğretmenlerin

tükenmişlik düzeylerinin yüksek düzeye yakın olduğunun ortaya çıkmış olmasıdır. Sınıf öğretmenlerinin mesleklerini başarıyla yapmasında yüksek tükenmişliğin olumsuz etkisini olacağı muhakkaktır. Bir diğer önemli sonuç da öğretmenlerin ülkede yapılan eğitim sistemi değişikliklerinin kendi tükenmişliklerini arttırdığını düşünmeleridir. Bunun temel sebebinin öğretmen, okul idarecisi gibi eğitimin önemli işgörenlerinin de karar sürecine dahil edilme beklentileri olduğu düşünülebilir.

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ve Eğitim Reformu Girişimince (ERG) hazırlanan "Erken Çocukluk Eğitimi ve '4+4+4' Düzenlemesi Raporu"na göre, velilerin isteğine bağlı olarak ilkokula kaydına izin verilen okul öncesi 5 yaş çağ nüfusunun sadece %14'ü ilkokula başladı. Bu yaş grubunda okul öncesi eğitime kaydolun öğrenci oranı ise %48 oldu. Veliler 5 yaş grubunda çocuklarını ilkokul yerine okul öncesi eğitime yönlendirmeyi tercih etti. Geriye kalan %38'lik dilimdeki çocuklar eğitim sisteminin dışında kaldı. Bu çocuklar gelecek eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim almadan ilkokula başlayacaklar (ERG-AÇEV, 2013). Bu açıdan bakıldığında yapılan düzenlemenin ileriki öğretim yıllarında gerek öğretmenlerce gerekse de veli ve idarecilerce daha iyi anlaşılacağından ya da uygulamanın ilk dönütleri alınacağından tükenmişliği arttırıcı bir halden kurtulacaktır.

Gümüşel' e göre Türkiye'de eğitimin ulusal politikasının olmaması en büyük sorunların başında geliyor. Her gün yenilik yapmak, öğretmeni ciddi şekilde yoruyor, mesleğinden zevk almamasına yol açıyor. Öğretmenlerin temsilcilerine danışılmadan kararlar alınması onları mesleğe yabancılaştırıyor. Öğretmen mesleği, sevilerek yapılacak bir meslek. Önlem alınmazsa öğretmenler mesleklerine yabancılaşmaya devam edecek (Aktaran: Yılmaz, 2013).

KAYNAKÇA

- Akçamete, G., Kaner, S., & Sucuoğlu, B. (2001). *Öğretmenlerde tükenmişlik iş doyumunu ve kişilik*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aksu, A., & Baysal, A. (2004). İlköğretim okulu müdürlerinde tükenmişlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 41, 7-24.
- Babaoğlu, E. (2006). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinde Tükenmişlik*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce.
- Başol, G. ve Altay, M. (2009). Eğitim yöneticisi ve öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15 (58), 191-216.
- Cordes, C. L. and Dougherty, T. W. (1993). A review and integration of research on job burnout. *Academy of Management Review*, 18 (4), 621-656.
- Cemaloğlu, N. ve Erdemoğlu Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465- 484.
- Çam, O. (1992). Tükenmişlik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları*, 22-25

- Eylül 1992, Hacettepe Üniversitesi, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara.
- ERG-AÇEV, (2013). Erken Çocukluk Eğitimi ve '4+4+4' Düzenlemesi Raporu. http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/ECE_ACEV_ERG_Rapor.pdf ad-resinden 25.05.2013 tarihinde alınmıştır.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, 22-25 Eylül 1992, Hacettepe Üniversitesi, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Düzenleme Kurulu ve Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara.
- Guglielmi, R. S. and Tatrow, K. (1998). Occupational stress, burnout and health in teachers: A methodological and theoretical analysis. *Review of Educational Research*, 68(1), 61-99.
- Karacan, A. (2012). *Özel Eğitim Kurumlarındaki Eğitilebilir ve Öğretilebilir Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi "İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Sanem Yayıncılık.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı değişkenler açısından öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(20), 191-212.
- Koçak, R. (2009). Okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 65- 83.
- Kyriacou, C., & Sutcliffe, J. (1979). The teacher stress and satisfaction. *Educational Research*, 21(2), 89-96.
- Kyriacou, C. (1987). Teacher stress and burnout: An international review. *Educational Research*, 29(2), 146-152.
- Maslach, C. and Leiter M. P. (1997). *The truth about burnout*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Mestçiöğlü, Ö.(2007). *Tükenmişlik Sendromu*, Alındığı Tarih 08.02.2013. <http://www.psikonet.com/konu.asp?kid=203>
- Ören, N. ve Türkoğlu, H. (2006). Öğretmen Adaylarında Tükenmişlik, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Alındığı Tarih 08.02.2013. <http://akademik.mu.edu.tr/sayfa.aspx?skod=1518&bkod=06020000>
- Peker, R. (2002). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerine etki eden bazı faktörler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XV(1), 305-318.
- Schwab, R. L., Jackson, S.,E., & Schuler R. S. (1986). Educator burnout: Sources and consequences. *Educational Research Quarterly*, 10(3), 14-30.
- Şıklar, E., & Tunalı, D. (2012). Çalışanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: eskişehir örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 75-84.
- Tuğrul, B. ve Çelik E. (2002). Normal çocuklarla çalışan anaokulu öğretmenlerinde tükenmişlik. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (12), 1-11.
- Yılmaz, Ö. (2013). *Öğretmenler de tükenir mi?* Alındığı Tarih 03.06.2013. <http://www.haberturk.com/polemik/haber/849692-ogretmenler-de-tukenir-mi>